

ПРОТОКОЛ
сьомого засідання Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів
первинного фінансового моніторингу – банківських установ

м. Київ,

Держфінмоніторинг

21 грудня 2017 року

Засідання проводив директор Департаменту координації системи фінансового моніторингу Глущенко О.О.

За результатами обговорення питань порядку денного вирішили:

Взяти до відома інформацію Держфінмоніторингу, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Незалежної асоціації банків України щодо узгодження спільної позиції з наступних питань.

Питання 1. В контексті Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 08.07.2016 № 584 під «установою, через яку клієнт здійснює передачу (отримання) активів» мається на увазі фінансова установа (банк) клієнта (наприклад, якщо клієнтом Банку є юридична особа – нерезидент, і така особа перераховує (отримує) кошти за кордон на свій рахунок, відкритий у фінансовій установі, зареєстрованій у державі (на території), віднесеній Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон). Чи поняття «установи, через яку клієнт здійснює передачу (отримання) активів» охоплює також фінансову установу (банк) контрагента за фінансовою операцією, якщо клієнт та контрагент є різними особами?

Відповідно до частини першої статті 16 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон) фінансова операція підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу, якщо у суб'єкта первинного фінансового моніторингу виникають підозри, які ґрунтуються, зокрема, на:

критеріях ризиків, визначених самостійно суб'єктом первинного фінансового моніторингу з урахуванням критеріїв ризиків, встановлених центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

встановленні за результатами проведеного аналізу факту (фактів) невідповідності фінансової (фінансових) операції (операцій) фінансовому стану та/або змісту діяльності клієнта;

типологічних дослідженнях у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, підготовлених та оприлюднених спеціально уповноваженим органом.

У свою чергу згідно з пунктом 32 частини першої статті 1 Закону підозра - припущення, що ґрунтується на результатах аналізу наявної інформації та може свідчити про те, що фінансова операція або її учасники, їх діяльність чи джерела походження активів пов'язані із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи пов'язані із вчиненням іншого суспільно небезпечного діяння, яке визначене Кримінальним кодексом України як злочин або за яке передбачені міжнародні санкції.

Пунктом 45 частини першої статті 1 Закону визначено, що учасники фінансової операції – це клієнт, контрагент, а також особи, які діють від їх імені або в їх інтересах, або особи, від імені або в інтересах яких діють клієнт, контрагент.

Тобто суб'єкт первинного фінансового моніторингу в процесі оцінки ризиків бути використаним з метою легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення під час надання ним послуг зобов'язаний застосовувати відповідні критерії ризиків до фінансової операції, а також без виключення до всіх її учасників.

Отже, з урахуванням вищевказаного, оцінювання ризику за географічним розташуванням установи, через яку здійснюється передача (отримання) активів під час проведення фінансової операції, має здійснюватися до всіх учасників фінансової операції.

Питання 2. Які строки встановлення високого рівня ризику за географічним ризиком розташуванням держави реєстрації клієнта, іноземна держава перебування (проживання) та/або реєстрації якого або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів, є державою, про яку з надійних джерел відомо, що вона віднесена Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон?

Частиною третьою статті 6 Закону передбачено, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний самостійно проводити оцінку ризику своїх клієнтів з урахуванням критеріїв ризиків, визначених центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та суб'єктами державного фінансового моніторингу, що здійснюють державне регулювання та нагляд за діяльністю відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу, під час здійснення їх ідентифікації, а також в інших випадках, передбачених законодавством та внутрішніми документами з питань фінансового моніторингу, і вживати застережних заходів щодо клієнтів, стосовно яких встановлено високий ризик.

Разом з тим, пунктом 64 розділу V Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 26.06.2015 № 417 (далі – Положення) встановлено, що банк у випадках, передбачених Законом, Законом про банки та Положенням зобов'язаний, зокрема, визначити (виявити) ризик клієнта та здійснити його оцінку до/або під час установалення ділових (договірних) відносин, до проведення фінансової операції, відкриття рахунку, укладення договору.

Таким чином, оцінка ризику клієнта за географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передавання (отримання) активів здійснюється до/або під час установалення ділових (договірних) відносин, до проведення фінансової операції, відкриття рахунку, укладення договору.

Питання 3. Чи залежить встановлення банком високого рівня ризику за географічним ризиком розташування держави реєстрації клієнта, іноземна держава перебування (проживання) та/або реєстрації якого або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів, є державою, про яку з надійних джерел відомо, що вона віднесена Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон, від сум та/або регулярності таких фінансових операцій клієнта. Коли такий рівень ризику клієнта може бути переглянуто?

Згідно з частиною другою статті 11 Закону оцінювання ризиків клієнтів суб'єктом первинного фінансового моніторингу здійснюється за відповідними критеріями, зокрема за типом клієнта, географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів, і видом товарів, послуг, які клієнт отримує від суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Відповідно до частини четвертої статті 6 Закону суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний встановити високий ризик, зокрема, стосовно таких клієнтів:

клієнтів, місцем проживання (перебування, реєстрації) яких є держава, у якій не застосовуються або застосовуються недостатньою мірою рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) та інших міжнародних організацій, що провадять діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму;

іноземних фінансових установ (крім фінансових установ, які зареєстровані в державах - членах Європейського Союзу, державах - членах Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), з якими встановлюються кореспондентські відносини;

національних, іноземних публічних діячів та діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, або пов'язаних з ними осіб, факт належності до яких клієнта або особи, що діє від їх імені, встановлений суб'єктом первинного фінансового моніторингу;

клієнтів, які включені до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності, або щодо яких застосовано міжнародні санкції

Пунктом 4 розділу II Наказу Міністерства фінансів України від 08.07.2016 №584 «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Наказ) визначено, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний встановити рівень ризику «високий» стосовно клієнтів, які підпадають під критерії, визначені у додатку 1 до цього Наказу, а також в інших випадках, визначених у вимогах та рекомендаціях суб'єкта державного фінансового моніторингу, що здійснює державне регулювання та нагляд за діяльністю відповідного суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Таким чином, для встановлення високого ризику клієнту достатньо наявності хоча би одного з критеріїв, визначених Законом, Наказом або рекомендаціями суб'єкта державного фінансового моніторингу, що здійснює державне регулювання та нагляд за діяльністю відповідного суб'єкта первинного фінансового моніторингу, незалежно від сум та або регулярності фінансових операцій, які проводяться ним. Банк має здійснювати фінансовий моніторинг операцій осіб, щодо яких встановлено високий ризик, з дня встановлення клієнту високого ризику, а також з моменту, коли високий ризик мав був встановлений згідно із Законом.

Відповідно до абзацу другої частини другої статті 11 Закону суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснювати переоцінку ризиків клієнтів, з якими встановлені ділові відносини, а також в інших випадках, встановлених законодавством, не рідше ніж один раз на рік з метою її підтримання в актуальному стані та документувати результати оцінки чи переоцінки ризиків.

Питання 4. Особливості ідентифікації/верифікації клієнтів для інструментів без відкриття рахунків (зокрема електронних грошей).

Згідно з частиною третьою статті 9 Закону ідентифікація та верифікація здійснюється, зокрема, у разі проведення переказів (у тому числі міжнародних) фізичною особою, фізичною особою - підприємцем, що здійснюється без відкриття рахунка, на суму, що дорівнює чи перевищує 15000 гривень, або суму, еквівалентну зазначеній сумі, у тому числі в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, одиницях вартості, але є меншою за суму, передбачену частиною першою статті 15 Закону.

Разом з тим, суб'єкти державного фінансового моніторингу, які відповідно до Закону виконують функції державного регулювання і нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу, можуть встановлювати особливості ідентифікації та/або верифікації клієнтів (представників клієнтів), вивчення клієнтів, уточнення інформації про клієнтів для відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу залежно від специфіки їх діяльності та/або ризиків клієнтів.

Разом з тим, постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 № 481 встановлено поріг щодо сум електронних грошей на електронному пристрої, що перебуває в розпорядженні користувача, з урахуванням таких вимог:

сума електронних грошей на електронному пристрої, який не може поповнюватися, не повинна перевищувати 4000 гривень;

сума електронних грошей на електронному пристрої, який може поповнюватися, не повинна перевищувати 14000 гривень.

Користувачі мають право використовувати електронні гроші для здійснення розрахунків за допомогою електронного пристрою, який поповнюється і перебуває в розпорядженні користувача в сумі до 62000 гривень протягом календарного року.

Водночас, емітент електронних грошей зобов'язаний забезпечити запровадження, зокрема, заходів із запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму відповідно до законодавства України.

Питання 5. Чи підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу фінансова операція із зарахування коштів на рахунок 2909, у сумі, що дорівнює або перевищує 150000 гривень, яка здійснюється клієнтом-юридичною особою з рахунку, відкритому в іншому банку, за договором на виплату заробітної плати працівникам фізичним особам.

Згідно з частиною першої статті 15 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу у разі, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень та має одну або більше ознак, визначених зазначеною статтею.

Отже, операція із зарахування коштів на рахунок 2909, у сумі, що дорівнює або перевищує 150000 гривень, яка здійснюється клієнтом-юридичною особою з рахунку, відкритому в іншому банку, за договором на виплату заробітної плати працівникам фізичним особам підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу у разі наявності ознак, передбачених статтею 15 Закону.

**Директор Департаменту
координації системи
фінансового моніторингу**

О.О. Глущенко

ПОГОДЖЕНО

Перший заступник Голови

І.М. Гаєвський